

Research Article

Evaluation Effects of Attachment to Place in Improving Quality of Life in Mahabad City

Shahrokh Hesami¹ , Ali Zeynali Azim^{2*} ¹ Department of Architecture, Ahar Branch, Islamic Azad University, Ahar, Iran² Department of Urban Design, Faculty of Architecture and Urban Planning, Tarbiat Dabir Shahid Rajaei University, Tehran, Iran

Abstract

Background and Purpose: Many studies have explored place attachment as a key factor affecting quality of life in urban environments. These works mainly focus on their core components—place identity, dependence, and commitment—and influencing factors such as social ties and environmental qualities. However, most of this research is theoretical or conducted at broad scales, lacking detailed, empirical analysis in specific local contexts. Particularly, the relationship between place attachment and quality of life has rarely been investigated in small to medium-sized cities with distinct cultural identities, such as Mahabad. This indicates a research gap in understanding how place attachment functions in urban settings. The present study addresses this gap by examining how different dimensions of place attachment impact residents' perceived quality of life in Mahabad. The aim is to identify which aspects of attachment most strongly contribute to improving life quality, offering insights that can support culturally responsive urban planning and policy-making.

Methodology: This study is descriptive and survey-based, and its objective is practical, as the findings can be used to solve real-world issues. The statistical population includes the residents of Mahabad city, with a total of 168,393 individuals, and the sample size was determined to be 383 through Cochran's formula. Data collection was done using in-depth interviews and questionnaires. The questionnaire, based on a 5-point Likert scale, was validated with expert opinions. Reliability was assessed using composite reliability, with the reliability coefficient exceeding 0.7, indicating high reliability. To analyze the data, the normality of the data was checked using the Kolmogorov-Smirnov test, and after confirming the normality, Pearson correlation and second-order confirmatory factor analysis were employed. All calculations were performed using SPSS and Amos software.

Findings and Discussion: Second-order factor analysis reveals that all factors of place attachment have factor loadings greater than 0.4 and are statistically significant at the 95% confidence level. The social dimension has the highest influence on place attachment in terms of urban quality of life in Mahabad, with a factor loading of 0.89. This is followed by the environmental-spatial dimension with a factor loading of 0.81 and the cognitive-perceptual dimension with a factor loading of 0.75. Among the sub-indices of social-cultural factors, social interaction has the highest influence with a factor loading of 0.95, while participation has the lowest with a factor loading of 0.79. Therefore, greater attention should be paid to the participation sub-index to improve urban quality of life. In the environmental-spatial dimension, accessibility has the highest influence with a factor loading of 0.88, while shape has the lowest with a factor loading of 0.68. In the cognitive-perceptual dimension, identity has the highest influence with a factor loading of 0.89, and readability has the lowest with a factor loading of 0.63. Therefore, more attention should be given to readability and participation sub-indices to improve urban quality of life. The final structural model shows that the social-cultural dimension has the greatest influence on place attachment and urban quality of life in Mahabad.

Conclusion: The findings of the research showed that the socio-cultural dimensions have the greatest impact on creating place attachment in relation to improving the quality of urban life in Mahabad city. The least influence was observed in the cognitive-perceptual dimension. Therefore, all the dimensions examined have an impact on the formation of place attachment in relation to improving the urban quality of life for the residents of Mahabad city. Consequently, creating place attachment in Mahabad for achieving a better quality of life faces socio-cultural, security, semantic, visual aesthetics, identity, spatial, environmental, and functional challenges. Special attention must be given to the interaction between humans and their environment, and all components should be prioritized to foster and strengthen place attachment, which in turn leads to the enhancement of life quality and urban quality of life.

Keywords: Environment, Perception, Place attachment, Quality of Living, Mahabad

Citation: Hesami, S. and Zeynali Azim, A., 2025, Evaluation of the effects of attachment to the place in improving the quality of life of the residents of Mahabad city. *Sustainable Development of Geographical Environment*, 7(12), 78-93. <https://doi.org/10.48308/sdge.2024.233648.1162>

Received: 31/10/2023

Revised: 07/01/2024

Accepted: 11/01/2024

* Corresponding Author's Email: al.zeynaly@sru.ac.ir

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

ارزیابی اثرات دلبستگی به مکان در ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان شهر مهاباد

شاهرخ حسامی^۱، علی زینالی عظیمی^۲

۱. گروه معماری، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران

۲. گروه طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

چکیده

پیشینه و هدف: مطالعات متعددی دلبستگی به مکان را به عنوان عاملی مؤثر بر تجربه زیسته و کیفیت زندگی در محیط‌های شهری بررسی کرده‌اند. این مطالعات بیشتر بر شناسایی مؤلفه‌های دلبستگی (مانند هویت، وابستگی و تعهد مکانی) و عوامل مؤثر بر آن (نظیر تعاملات اجتماعی و ویژگی‌های محیطی) تمرکز داشته‌اند. با این حال، اغلب این پژوهش‌ها به صورت نظری یا در مقیاس‌های کلی انجام شده‌اند و بررسی‌های تجربی که به صورت مشخص رابطه دلبستگی مکانی با کیفیت زندگی را در بافت‌های شهری خاص تحلیل کرده باشند، محدودند. به ویژه در شهرهای کوچک و متوسط با زمینه‌های فرهنگی خاص مانند مهاباد، این ارتباط کمتر به صورت داده‌محور مطالعه شده است. از این رو، خلأ پژوهشی مشخصی در تحلیل تأثیر دلبستگی به مکان بر کیفیت زندگی در چنین بافت‌هایی وجود دارد. مسئله اصلی پژوهش حاضر، تبیین نحوه اثرگذاری دلبستگی مکانی بر ابعاد مختلف کیفیت زندگی در شهر مهاباد است. هدف این تحقیق، ارزیابی تجربی این رابطه و شناسایی مؤلفه‌هایی از دلبستگی است که بیشترین نقش را در ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان ایفا می‌کنند.

روش‌شناسی: این پژوهش از نوع توصیفی و مبتنی بر پیمایش است و هدف آن کاربردی است؛ زیرا یافته‌های آن می‌تواند برای حل مسائل واقعی مورد استفاده قرار گیرد. جامعه آماری شامل ساکنان شهر مهاباد با جمعیتی بالغ بر ۱۶۸/۳۹۳ نفر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۳ نفر تعیین شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های عمیق و پرسش‌نامه گردآوری شدند. پرسش‌نامه بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای طراحی شده و روایی آن از طریق نظرات خبرگان تأیید شده است. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از ضریب پایایی ترکیبی سنجیده شد که مقدار آن بالاتر از ۰٫۷ بوده و نشان‌دهنده پایایی بالا است. برای تحلیل داده‌ها، ابتدا نرمال بودن داده‌ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد و پس از تأیید نرمال بودن، از همبستگی پیرسون و تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده شد. تمامی تحلیل‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و Amos انجام گرفت.

یافته‌ها و بحث: تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد که تمامی عوامل مرتبط با دلبستگی به مکان دارای بار عاملی بالاتر از ۰/۴ هستند و در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادارند. در میان ابعاد مختلف، بعد اجتماعی-فرهنگی بیشترین تأثیر را بر دلبستگی به مکان در ارتباط با کیفیت زندگی شهری در مهاباد دارد. پس از آن، بعد محیطی-فضایی و سپس بعد ادراکی-شناختی در رتبه‌های بعدی قرار دارند. در میان زیرشاخص‌های عوامل اجتماعی-فرهنگی، تعاملات اجتماعی بیشترین تأثیر را داشته و مشارکت کمترین تأثیر را نشان داده است؛ بنابراین لازم است برای بهبود کیفیت زندگی شهری توجه بیشتری به شاخص مشارکت شود. در بُعد محیطی-فضایی، دسترسی‌پذیری بیشترین و فرم کالبدی کمترین تأثیر را داشته است. در بُعد ادراکی-شناختی نیز، هویت بیشترین و خوانایی کمترین تأثیر را داشته‌اند. بنابراین، شاخص‌های خوانایی و مشارکت نیازمند توجه بیشتر برای ارتقای کیفیت زندگی شهری هستند. مدل ساختاری نهایی نشان داد که بعد اجتماعی-فرهنگی بیشترین نقش را در دلبستگی به مکان و کیفیت زندگی شهری در مهاباد ایفا می‌کند.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش نشان داد که ابعاد اجتماعی-فرهنگی بیشترین تأثیر را در ایجاد دلبستگی به مکان در ارتباط با بهبود کیفیت زندگی شهری در شهر مهاباد دارند. کمترین تأثیر مربوط به بعد ادراکی-شناختی است. در مجموع، همه ابعاد بررسی‌شده بر شکل‌گیری دلبستگی به مکان در راستای بهبود کیفیت زندگی شهری ساکنان مهاباد تأثیرگذارند. بنابراین، ایجاد دلبستگی به مکان در این شهر با چالش‌هایی در حوزه‌های اجتماعی-فرهنگی، امنیتی، معنایی، زیبایی‌شناسی بصری، هویت، فضایی، محیطی و عملکردی مواجه است. توجه ویژه به تعامل انسان با محیط و اولویت‌بندی تمامی مؤلفه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز تقویت دلبستگی به مکان و در نتیجه ارتقای کیفیت زندگی فردی و شهری باشد.

واژه‌های کلیدی: محیط، ادراک، دلبستگی به مکان، کیفیت زندگی، مهاباد

مقدمه

از دهه ۱۹۷۰ میلادی، تمایز میان "فضا" به عنوان بستری فیزیکی و "مکان" به عنوان عرصه‌ای معنادار در تعامل با انسان، توسط متخصصان جغرافیای انسانی مورد توجه قرار گرفت (Relph, 1976). این مفهوم، بعدها در حوزه‌هایی چون هویت مکان، حس مکان و دلبستگی به مکان توسعه یافت (Proshansky, et al, 1983; Alexander and Joshua, 2021). با وجود تصور کاهش اهمیت مکان در عصر جهانی‌شدن و ارتباطات دیجیتال (Samanian, 2021) مطالعات فراوانی تأکید دارند که مکان هنوز هم جایگاهی عاطفی و هویتی در زندگی انسان دارد (Bynum, et al, 2021; Di Masso, et al, 2021). مکان‌ها علاوه بر بستر کالبدی، حامل معانی، خاطرات و احساسات انسانی‌اند و معنا، نقش کلیدی در دلبستگی مکانی دارد (Sebastien, 2020). اما با وجود اهمیت آن، معنای مکان کمتر مورد توجه پژوهش‌ها قرار گرفته است (Woosnam, et al, 2018). در شهرهایی چون مهاباد، رشد بی‌رویه شهرنشینی و ساخت‌وسازهای غیراصولی موجب کاهش دلبستگی به مکان و به تبع آن افت کیفیت زندگی شده است (Hesami, 2022). در چنین شرایطی، شناخت اینکه مردم چگونه و با چه مؤلفه‌هایی به مکان دلبسته می‌شوند، اهمیت ویژه‌ای دارد.

نظام ادراکی انسان، واسطه‌ای ارتباط او با محیط است و فهم صحیح محیط از مسیر ادراک می‌گذرد (Rezaei, et al, 2018; Rapoport, 1980). عوامل موثر بر ادراک محیط شامل مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی، هندسی، زیبایی‌شناختی، هویتی و حسی‌اند (Hall, 2018; Lynch, 2008; Shamlou and Farah, 2014). منظر شهری و فضاها پیاده نیز بر ادراک محیط و کیفیت زندگی تأثیرگذارند (Zeynali Azim, 2022).

دلبستگی مکانی، پیوندی عاطفی، شناختی و رفتاری با مکان است که در سطوح مختلف جغرافیایی رخ می‌دهد (Johnstone, 2012; Koohsari, et al, 2023). این دلبستگی شامل سه مؤلفه‌ی وابستگی، تعهد و هویت مکانی است (Line and Hanks, 2019a). عوامل متعددی از جمله تأمین نیازهای انسانی، تعاملات اجتماعی، حس مالکیت روانی و مرور زمان، در شکل‌گیری دلبستگی مکانی نقش دارند (Fornara, et al, 2018; Di Masso, et al, 2017). ابعاد دلبستگی به مکان به سه دسته اصلی تقسیم می‌شوند: شناختی-ادراکی (خوانایی، زیبایی، هویت)، اجتماعی-فرهنگی (تعاملات، امنیت، مشارکت)، و محیطی-کالبدی (شکل، بافت، رنگ، مقیاس، دسترسی) (Chappell, et al, 2020; Ibrahim and Sadek, 2022). این عوامل با یکدیگر در ایجاد حس تعلق و وابستگی به مکان مشارکت دارند.

دلبستگی مکانی در گرو ادراک انسان از کیفیت محیط است که شامل جنبه‌های کارکردی، اجتماعی و فضایی است (Song and Soopramanien, 2018; Tonge, et al, 2014). کیفیت درک‌شده از مکان، نقش مهمی در رفتار، احساس و تعامل فرد با مکان دارد (Mesch and Manor, 1998; Brown, et al, 2003). مطالعات میدانی مختلف بر مؤلفه‌های متنوع مؤثر بر دلبستگی تأکید کرده‌اند: در بازار تجریش، خاطره‌انگیزی و هویت مندی مؤثر شناخته شده‌اند (Mojtabavi, et al., 2022). در پارک ائل‌گلی تبریز، مشارکت و هویت مکانی نقش کلیدی داشته‌اند (Karami, et al., 2021). در دوران کووید-۱۹، فناوری‌های هوشمند شهری تأثیر مثبتی بر دلبستگی داشته‌اند (Zeynali Azim, 2022) و در پردیس‌های دانشگاهی، امنیت و رضایت فیزیکی-اجتماعی به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های دلبستگی شناسایی شده‌اند (Sari and Bukon, 2023). همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهند که دلبستگی به مکان در بهبود کیفیت زندگی شهری، افزایش تعاملات اجتماعی، حس هویت، رضایت از فضا و رفاه ذهنی نقش اساسی دارد (Ji et al., 2023; Mousavizadeh, et al., 2023; Majdi Mohammad and Sadeghi, 2023). عوامل فیزیکی مانند رنگ، نور و بافت نیز در جذب افراد و افزایش حضور مؤثر بوده‌اند (Ahmadi, et al., 2021).

مطالعه پیشینه نشان می‌دهد که دلبستگی به مکان از طریق مؤلفه‌هایی نظیر خاطره‌انگیزی، هویت‌مندی، رضایت‌مندی، و طراحی مبتنی بر مشارکت می‌تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت فضاها و احساس تعلق افراد به مکان ایفا کند (Mojtabavi, et al., 2022; Behroozi, et al., 2022). همچنین فناوری‌های هوشمند شهری در شرایط بحرانی مانند همه‌گیری کووید-۱۹ تأثیر مثبتی بر تقویت حس دلبستگی مکانی داشته‌اند (Zeynali Azim, 2022). پژوهش‌هایی نیز

بر نقش مکان‌های عمومی مانند پارک‌ها در ارتقای دلبستگی به مکان از طریق مشارکت اجتماعی، خودبیانگری و هویت مکانی تأکید کرده‌اند (Karami, et al., 2021). از سوی دیگر، کیفیت محیط فیزیکی از جمله نور، رنگ، نمای ساختمان‌ها و مقیاس انسانی از جمله عواملی هستند که در جذب افراد، افزایش مدت‌زمان حضور در فضا و در نهایت تقویت دلبستگی مکانی مؤثرند (Ahmadi, et al., 2021; Motlabi, et al., 2023). مشارکت کاربران در فرآیند طراحی فضاهای شهری نیز باعث افزایش احساس تعلق و ارتقای کیفیت زندگی شهری شده است (Majdi and Sadeghi, 2023). مطالعاتی نیز به نقش عوامل روان‌شناختی مانند مالکیت ذهنی، ارتباطات اجتماعی و خودشناسی در دلبستگی مکانی اشاره کرده‌اند که در نهایت منجر به ارتقای رفاه ذهنی و کیفیت تعاملات اجتماعی می‌شود (Ji, et al., 2023). همچنین در محیط‌های آموزشی، احساس امنیت و رضایت از امکانات فیزیکی به‌عنوان عوامل تقویت‌کننده دلبستگی به فضا شناسایی شده‌اند که به بهبود کیفیت زندگی منجر می‌شود (Sari and Bukon, 2023).

جدول ۱: مولفه‌های مؤثر بر شکل‌گیری ادراک محیطی از نظر اندیشمندان

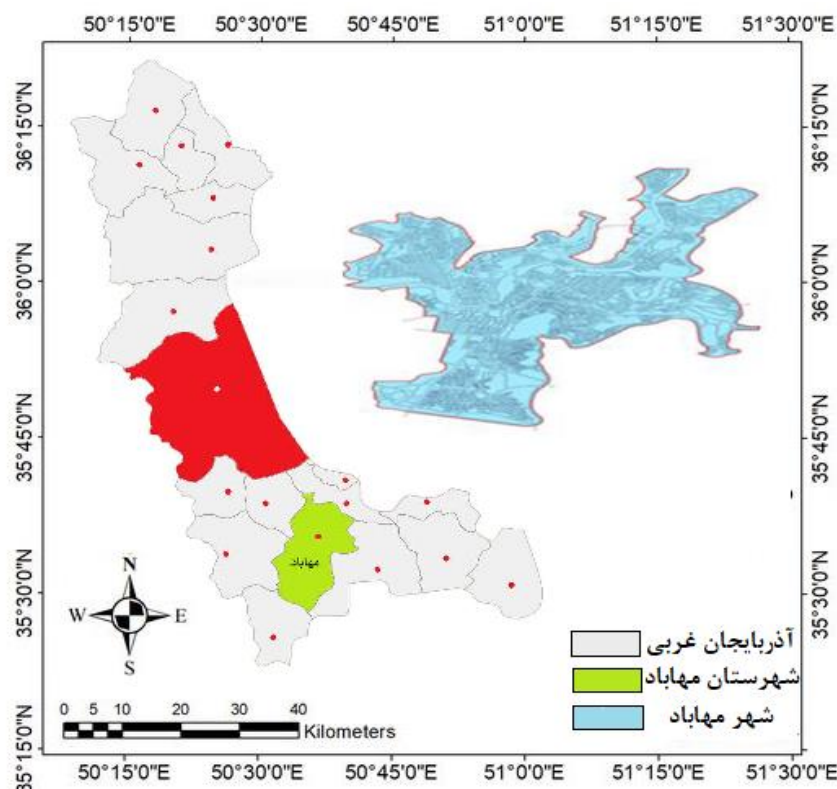
عوامل مؤثر بر شکل‌گیری ادراک محیطی	اندیشمندان
فرهنگ و تاریخ	Hall, 2018, Selseleh and Selseleh, 2009, Naghizadeh,) (2007
مولفه‌ها و تحولات اجتماعی	Rapoport, 2005 Lang, 2008 Brody et al, 2008, Santos et al, 2009
کاربرد قوانین هندسی در ادراک رابطه اجزای یک منظر (تنوع-تهیج-شفافیت-وحدت-حوزه نفوذ، تناسبات، تمیزی، تعادل، نظم، وضوح، زیبایی محسوس)	(Naghizadeh, 2007, Lynch, 2008, Selseleh and Selseleh, 2009)
لزوم اثرگذاری و محرک بودن منظر و اجزای آن، جذابیت	Shamlou and Farah, 2014
هویت و معنا (خاطره‌انگیزی، هویت تاریخی و جغرافیایی، معنای نشانه‌ای، دلبستگی به مکان، غنای حسی)	(Naghizadeh, 2007, Lynch, 2008,)
تصور پذیری (خوانایی، ریتم و توالی)	(Selseleh and Selseleh, 2009, Baghbe et al, 2014)
آسایش ذهنی	(Baghbe et al, 2014)
جهان بینی (طراح و جامعه)	(Naghizadeh, 2007)

با وجود این یافته‌ها، بیشتر پژوهش‌های پیشین در بسترهای خاص مانند فضاهای دانشگاهی، مراکز خرید، پارک‌ها یا جوامع مهاجران انجام شده‌اند و یا تمرکز آن‌ها بر ابعاد خاصی از دلبستگی به مکان بوده است. خلأ اصلی در نبود مطالعاتی است که به‌صورت جامع و بومی‌سازی شده، رابطه دلبستگی به مکان با کیفیت زندگی در شهرهای میانی ایران مانند مهاباد را بررسی کند. همچنین کمتر پژوهشی به تحلیل هم‌زمان ابعاد اجتماعی-فرهنگی، محیطی-کالبدی و ادراکی-شناختی دلبستگی به مکان در بستر شهری بومی با تمرکز بر ساکنان عادی شهر پرداخته است. نوآوری تحقیق حاضر در آن است که با رویکردی جامع، به ارزیابی تأثیر دلبستگی به مکان در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان مهاباد می‌پردازد. این پژوهش با تلفیق تحلیل‌های کمی و کیفی و تمرکز بر سه بعد اصلی دلبستگی به مکان، تصویری روشن از نحوه تأثیر احساس تعلق مکانی بر ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری ارائه می‌دهد؛ رویکردی که می‌تواند به تصمیم‌سازی مدیران شهری برای بهبود شرایط زندگی ساکنان در شهرهایی با ویژگی‌های فرهنگی و جغرافیایی خاص مانند مهاباد کمک کند.

محدوده مورد مطالعه

شهر مهاباد، مرکز شهرستان مهاباد و یکی از شهرهای گُردنشین استان آذربایجان غربی در ایران است که در جنوب استان آذربایجان غربی در دامنه رشته کوه‌های لند شیخان واقع شده است. مساحت کل شهر مهاباد ۲۵۹۳ کیلومتر مربع و بر اساس سرشماری سال ۱۴۰۰ دارای جمعیت ۲۰۰،۵۰۰ نفر می‌باشد. مهاباد دو نوع ساختار متمایز دارد: اول، ناحیه قدیمی با بافت منسوخ سکونت و رفت و آمد که هسته اصلی شهر است و از تجمع مسکن پیرامون اندام‌های بنیادی محله‌ای،

شهری و ساحل مهاباد فرم یافته است. این ساخت به علت تراکم فوق العاده آن حداقل میزان مالکیت عمومی و فضاهای باز شهری را دارد. دوم، ساختار تقریباً جدید و منظم جدید و اطراف بافت اولی که قدمتی بیش از نیم قرن ندارد. سرچشمه این تغییرات در بافت سنتی گذشته شهر ناشی از سیاست حکومت مرکزی برای اسکان نظامیان و کارمندان دستگاه های اداری و... است. درواقع، نوع و شکل زندگی مردم تغییر کلی یافته، ترکیب خانواده تغییر کرده و در نتیجه خانه نیز به صورت منطقی خود دچار تحول شده است؛ همان طور که عوامل دیگر موجود در بافت مسکونی قدیم مانند مدرسه و حمام نیز متحول شده و عملکرد دیدی یافته است و در نتیجه تغییر شکل و عملکرد داده است (Amini, 2021).

نقشه ۱: موقعیت جغرافیایی شهر مهاباد (منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲)

روش ها

تحقیق حاضر به لحاظ ماهیت و محتوای کاری، توصیفی و از نوع پیمایشی است. از طرفی این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است، زیرا اصول و فنون تدوین شده در تحقیق می تواند برای حل مسائل اجرایی و واقعی به کار گرفته شود و کاربرد عملی دارد. از نظر زمان نیز، از نوع مقطعی است. برای جمع آوری داده ها از دو روش مصاحبه عمیق و پرسشنامه استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل جمعیت شهر مهاباد است که برابر ۱۶۸۳۹۳ نفر می باشد. حجم نمونه از طریق فرمول کوکران بدست آمد، که برابر با ۳۸۳ نفر شد. برای روش نمونه گیری از نوع غیر تصادفی استفاده شد. برای اندازه گیری دل بستگی به مکان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۵ گزینه ای تنظیم شده است. اعتبار محتوای پرسشنامه با استفاده از نظرات اساتید این حوزه بررسی شد. جهت بررسی پایایی سوالات، از پایایی ترکیبی سازه ای استفاده شد. ضریب پایایی برای سوالات بزرگتر از ۰/۷ به دست آمد. با توجه به اینکه ضرایب پایایی بزرگتر از مقدار استاندارد است نتیجه گرفته شد که پرسشنامه از پایایی بالایی برخوردار است. ابتدا نرمال بودن داده ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ برای آزمون سوالات پژوهش، مورد بررسی قرار گرفت و پس از تأیید نرمال

بودن داده‌ها، از همبستگی پیرسون و تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم استفاده شد. محاسبات در محیط نرم افزار SPSS و Amos انجام گرفت.

جدول ۲: متغیرهای تحقیق (منبع: Relph, 1976, Collins-Kreiner, 2020, Chappell, et al, 2020, Ibrahim and Sadek, 2022, Khandan and Rezaei, 2021)

متغیر	شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	کد
دل‌بستگی به مکان	ادراکی-شناختی فردی	حرایم	PC
		حدود مالکیت و همسایگی‌ها	
		هویت	
		خوانایی	
	عوامل اجتماعی-فرهنگی	زیبایی و نماد	SC
		تعاملات اجتماعی	
		زمان	
		مشارکت	
	عوامل محیطی-کالبدی	امنیت	EP
		شکل	
		اندازه	
		رنگ	
		بافت و مقیاس	
		عناصر طبیعی و آسایش محیطی	
		کیفیت‌های فضایی	
		دسترسی و نفوذپذیری	
		کارکردها و فعالیتها	
		مبلمان و تجهیزات	

یافته‌ها

از کل نمونه مورد بررسی، ۴۱/۷ درصد زن و ۵۸/۳ درصد مرد هستند. همچنین ۵/۹ درصد آنها ۱۵ تا ۲۴ سال، ۴۳/۵ درصد بین ۲۵ تا ۳۴ سال، ۳۲/۷ درصد بین ۳۵ تا ۴۴ سال، ۶/۹ درصد بین ۴۵ تا ۵۴ سال، ۶ درصد بین ۵۵ تا ۶۴ سال بوده است. ۴۵/۲ درصد مجرد و ۵۴/۸ درصد متاهل هستند. تحصیلات ۳۳/۵ درصد دیپلم و پایین تر، ۳۷/۹ درصد فوق دیپلم، ۱۸/۶ درصد لیسانس و ۱۰/۰ درصد فوق لیسانس و بالاتر است. از نظر اشتغال ۱۱/۱۴۷ درصد از پاسخگویان کارمند دولت یا موسسه عمومی، ۲۵/۹ درصد از پاسخگویان در یک شرکت خصوصی، ۳۳/۴ درصد از پاسخگویان دارای شغل آزاد، ۱۴/۸ درصد از پاسخگویان دانشجو، ۱۷ درصد از پاسخگویان بازنشسته و ۷ درصد از پاسخگویان سایر موارد هستند. از نظر درآمدی ۶/۵ درصد از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه کمتر از ۵ میلیون تومان، ۱۰/۵ درصد از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه ۵ تا ۸ میلیون تومان، ۲۸/۹ درصد از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه ۸ تا ۱۱ میلیون تومان، ۳۶ درصد از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه ۱۱ تا ۱۴ میلیون تومان و ۱۸/۱ درصد از پاسخگویان دارای درآمد ماهانه بیشتر از ۱۴ میلیون تومان هستند.

برای متغیر دل‌بستگی به مکان و مولفه‌هایش، میانگین، انحراف معیار، چولگی، کشیدگی، حداقل و حداکثر شاخص‌ها محاسبه شده است (جدول ۳). نمرات در بازه ۱ تا ۵ در نظر گرفته شده‌اند که میانگین هویت بیشتر از همه زیرشاخص‌ها با میانگین ۳/۸۲ بدست آمد. کمترین میانگین مربوط به شکل با میانگین ۳/۱۸ است.

آزمون کوموگروف-اسمیرنوف^۱ یک آزمون آماری ناپارامتریک است که برای بررسی توزیع داده‌ها استفاده می‌شود. به بیان آماری، آزمون کوموگروف-اسمیرنوف نوعی آزمون نیکوئی برازش برای مقایسه یک توزیع نظری با توزیع مشاهده شده

است. برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد، که سطوح معنی داری متغیرها با توجه به جدول ۴ بزرگتر از ۰/۰۵ بدست آمد، که نشان دهنده این است که تمام متغیرها دارای توزیع نرمال می باشند.

جدول ۳: شاخص های توصیفی دل بستگی به مکان در رابطه با کیفیت زندگی (منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲)

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی	مینیمم	ماکزیمم
حرایم	۳۸۳	۳/۶۹	۰/۷۲	-۰/۳۸	-۰/۳۵	۲/۰۲	۴/۱۳
حدود مالکیت و همسایگی ها	۳۸۳	۳/۶۵	۰/۷۵	-۰/۴۲	-۰/۳۷	۱/۹۸	۴/۰۹
هویت	۳۸۳	۳/۸۲	۰/۵۹	-۰/۵۱	-۰/۳۲	۲/۰۸	۴/۲۱
خوانایی	۳۸۳	۳/۳۵	۰/۶۵	-۰/۴۳	-۰/۳۳	۲/۱۵	۴/۳۳
زیبایی و نماد	۳۸۳	۳/۲۱	۰/۶۹	-۰/۳۸	-۰/۲۹	۱/۶۸	۴/۰۱
تعاملات اجتماعی	۳۸۳	۳/۷۶	۰/۶۲	-۰/۳۲	-۰/۶۱	۲/۰۳	۴/۱۸
زمان	۳۸۳	۳/۲۲	۰/۸۵	-۰/۴۱	-۰/۵۵	۱/۹۴	۴/۰۴
مشارکت	۳۸۳	۳/۴۵	۰/۸۱	-۰/۲۳	-۰/۲۷	۱/۸۶	۴/۰۳
امنیت	۳۸۳	۳/۶۲	۰/۷۷	-۰/۴۸	-۰/۴۱	۲/۳۵	۴/۴۸
شکل	۳۸۳	۳/۱۸	۰/۹۹	-۰/۵۶	-۰/۴۶	۱/۵۶	۳/۸۸
اندازه	۳۸۳	۳/۳۴	۰/۹۲	-۰/۵۴	-۰/۴۸	۱/۷۵	۳/۹۳
رنگ	۳۸۳	۳/۲۵	۰/۹۵	-۰/۳۷	-۰/۳۵	۱/۶۲	۳/۹۱
بافت و مقیاس	۳۸۳	۳/۴۳	۰/۸۴	-۰/۲۵	-۰/۳۲	۲/۱۲	۴/۲۸
عناصر طبیعی و آسایش محیطی	۳۸۳	۳/۵۵	۰/۷۹	-۰/۲۳	-۰/۱۸	۲/۱۹	۴/۱۸
کیفیت های فضایی	۳۸۳	۳/۳۵	۰/۸۹	-۰/۳۶	-۰/۴۲	۱/۸۴	۳/۹۶
دسترسی و فودپذیری	۳۸۳	۳/۷۲	۰/۶۳	-۰/۴۶	-۰/۳۱	۱/۹۹	۴/۰۱
کارکردها و فعالیتها	۳۸۳	۳/۳۸	۰/۸۵	-۰/۳۴	-۰/۲۴	۲/۲۲	۴/۴۵
مبلمان و تجهیزات	۳۸۳	۳/۳۳	۰/۹۱	-۰/۵۲	-۰/۴۷	۲/۳۶	۴/۵۸

جدول ۴: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها (منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲)

متغیرها	تعداد	آماره Z کولموگروف-اسمیرنوف	سطح معنی داری Sig	نتیجه
حرایم	۳۸۳	۰/۹۸۲	۰/۰۷۳	تایید
حدود مالکیت و همسایگی ها	۳۸۳	۰/۸۵۵	۰/۰۸۱	تایید
هویت	۳۸۳	۰/۸۸۳	۰/۰۶۶	تایید
خوانایی	۳۸۳	۱/۰۰۳	۰/۰۷۲	تایید
زیبایی و نماد	۳۸۳	۰/۹۵۱	۰/۰۹۸	تایید
تعاملات اجتماعی	۳۸۳	۱/۱۳۵	۰/۰۸۳	تایید
زمان	۳۸۳	۱/۲۱۶	۰/۰۹۶	تایید
مشارکت	۳۸۳	۰/۷۹۲	۰/۰۷۸	تایید
امنیت	۳۸۳	۰/۸۳۷	۰/۰۶۷	تایید
شکل	۳۸۳	۱/۱۴۶	۰/۰۸۷	تایید
اندازه	۳۸۳	۱/۲۷۸	۰/۰۷۹	تایید
رنگ	۳۸۳	۱/۲۱۴	۰/۰۸۲	تایید
بافت و مقیاس	۳۸۳	۱/۱۱۴	۰/۰۷۱	تایید
عناصر طبیعی و آسایش محیطی	۳۸۳	۱/۴۷۵	۰/۰۶۹	تایید
کیفیت های فضایی	۳۸۳	۱/۳۰۲	۰/۰۸۵	تایید
دسترسی و فودپذیری	۳۸۳	۱/۱۲۱	۰/۰۷۵	تایید
کارکردها و فعالیتها	۳۸۳	۱/۴۱۱	۰/۰۹۳	تایید
مبلمان و تجهیزات	۳۸۳	۱/۱۴۶	۰/۰۸۶	تایید

اثرات دلبستگی به مکان در ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان شهر مهاباد

برای بررسی روابط آماری بین مولفه های اثر گذار دلبستگی به مکان بر کیفیت زندگی شهری ساکنان شهر مهاباد از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد $P < ۰/۰۵$ و $P < ۰/۰۱$ معنادار هستند (جدول ۵).

جدول ۵: آزمون همبستگی پیرسون برای رابطه دلبستگی به مکان و مولفه ها (منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲)

مولفه	PC	SC	EP
بعد ادراکی-شناختی فرد	۱		
بعد اجتماعی-فرهنگی	۰/۸۱۴	۱	
بعد محیطی-کالبدی	۰/۷۸۷	۰/۶۱۳	۱

یکی از شاخص های مهم وابستگی بین دو متغیر تصادفی^۲ در آمار، کوواریانس^۳ است. این مفهوم به شکلی با پراکندگی و معیار واریانس^۴ ارتباط دارد. محاسبه کوواریانس ارتباط بین دو متغیر را بوسیله پراکندگی هایشان نسبت به میانگین، نشان می دهد. هر چه مقدار کوواریانس بین دو متغیر، بزرگتر باشد، میزان وابستگی بین آن ها بیشتر است و برعکس اگر میزان کوواریانس بین دو متغیر کم باشد، وابستگی خطی بین آن ها کم خواهد بود. ماتریس کوواریانس یک ماتریس مربعی است که کوواریانس بین متغیرهای مختلف در یک مجموعه داده را نشان می دهد. ماتریس کوواریانس شامل ۲۱ متغیر است که ۱۸ متغیر: حرایم، حدود مالکیت و همسایگی ها، هویت، خوانایی، زیبایی و نماد تعاملات اجتماعی، زمان، مشارکت، امنیت، شکل، اندازه، رنگ، بافت و مقیاس، عناصر طبیعی و آسایش محیطی، کیفیتهای فضایی، دسترسی و نفوذپذیری، کارکردها و فعالیتها مبلمان و تجهیزات مشاهده شده و سه متغیر پنهان: بعد ادراکی-شناختی فرد، بعد اجتماعی-فرهنگی و بعد محیطی-کالبدی دارد. این مدل دارای ۳۸۹ گشتاور نمونه متمایز و ۸۵ پارامتر متمایز است که باید برآورد شود؛ بنابراین این مدل ۳۸۳ درجه آزادی دارد و از این رو شاخص برازش کای اسکور نیز محاسبه شده است که در جدول (۶) قابل می شود. این یافته ها نشان می دهد مدل به خوبی با داده ها برازش دارد. آزمون کای اسکور بیانگر برازش مناسب مدل با ماتریس واریانس-کوواریانس است. همچنین آماره های CFI، NFI، RFI، IFI، TLI و CFI که در جدول ۸ نشان داده شده است، همگی در سطح خوب و نزدیک یا بالاتر از ۰/۹ قرار دارند. مقدار RMSEA نیز کمتر از ۰/۱ است که همگی نشان دهنده برازش بسیار خوب مدل با داده های پژوهش است. در نرم افزار Amos 23 شاخص های NFI، CFI، RFI و IFI بر مبنای مقایسه کای اسکور مدل با کای اسکور مدل مبنا گزارش می شود که همگی این شاخص ها بین ۰ و ۱ قرار دارند و هر چه مقدار آن ها به مقدار ۱ نزدیک تر شود، بیانگر قابل قبول تر بودن مدل است. یکی از شاخص های عمومی برای به حساب آوردن پارامترهای آزاد در محاسبه شاخص برازش، کای اسکور به نچار یا نسبی است که از تقسیم مقدار کای اسکور بر درجه آزادی مدل محاسبه می شود. اغلب، مقدار ۲ تا ۳ را برای این شاخص قابل قبول می دانند و چون بیشتر از ۲ است بنابراین این شاخص هم مورد قبول است. در این پژوهش از عوامل مؤثر بر در دلبستگی به مکان به مصادیقی رسیدیم (جدول ۴) که امکان استفاده مستقیم این مصادیق در طراحی محلات و فضاهای شهری به منظور ارتقاء دلبستگی به مکان وجود دارد. دلبستگی به مکان به پیوند فرد با بافت منجر می شود و فرد براساس تجربه های خود از نشانه ها، معانی، عملکردها و شخصیت نقشی برای بافت در ذهن خود متصور می سازد، این نقش نزد او منحصر به فرد بوده و در نتیجه مکان برای او مهم و قابل احترام می شود. در این حالت است که می توان به فضا کیفیت بخشید. به این ترتیب با بالا بردن حس دلبستگی به مکان در محلات و فضاهای شهری شهر مهاباد می توان سازگاری ساکنان با این فضاها را افزایش داد و به ارتقاء کیفیت زندگی آنان کمک کرد که لازمه آن طراحی براساس نیازها و خواسته های ساکنان شهر مهاباد و توجه به تجارب گذشته آنان است.

جدول ۶: شاخص کای ساختاری پژوهش (منبع: یافته های تحقیق، ۱۴۰۲)

کای اسکور	درجه آزادی	کای دو/درجه آزادی
۱۷۰۵/۴۸	۳۸۳	۲/۹۵

جدول ۷: شاخص‌های برازش مدل نهایی (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲)

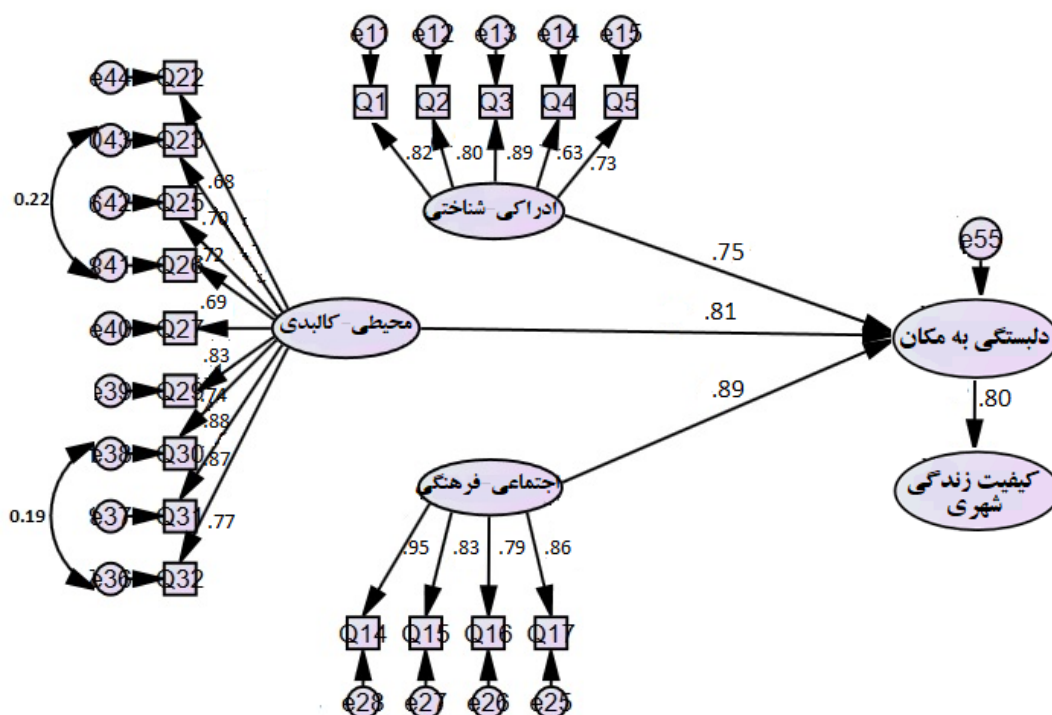
شاخصهای برازش	معیارهای برازش	مدل نهایی برازش	برازش نهایی
SRMR	$< 0/05$	۰/۲۱۵	بله
CFI	$> 0/90$	۰/۹۱	بله
RMSEA	$< 0/05$ (برازش خوب)؛ ۰/۰۵-۰/۰۸ (برازش منطقی)	۰/۰۴۱	بله
NFI	$> 0/90$	۰/۹۲	بله
CFI	$> 0/90$	۰/۹۴	بله
χ^2	$p > 0/05$	۳۰۱/۹۱۲ ($p = 0/000$)	خیر
$NC(\chi^2/df)$	$1 < NC < 3$	۱/۶۹۴	بله
CN	> 200	۳۱۱	بله
AIC	مدل اشباع شده < مدل پیش فرض مستقل < مدل پیش فرض	۴۵۶/۹۰۲ > ۶۰۰/۰۰۰ ۴۷۸/۹۰۲ < ۳۵۱۲/۶۵۷	بله

جدول ۸: بارهای عاملی استاندارد و غیراستاندارد مولفه‌های دلبستگی به مکان (ادراک-رفتار) (منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

متغیر مستقل	متغیر مداخله‌گر	متغیر وابسته (عامل)	ضریب برآورد شده	خطای معیار برآورد	نسبت بحرانی	سطح معنی‌داری	ضریب برآورد شده استاندارد
بعد ادراکی-شناختی فرد	حرایم	دلبستگی به مکان	۰/۷۹	۰/۳۵۷	۹/۳۷	۰/۰۰۱	۰/۸۲ ۰/۸۰
	حدود مالکیت و همسایگی‌ها	دلبستگی به مکان					
	هویت	دلبستگی به مکان					۰/۷۵ ۰/۸۹ ۰/۶۳
	خوانایی	دلبستگی به مکان					۰/۷۳
بعد اجتماعی-فرهنگی	زیبایی و نماد	دلبستگی به مکان					۰/۹۵ ۰/۸۳ ۰/۷۹ ۰/۸۶
	تعاملات اجتماعی	دلبستگی به مکان					
	زمان	دلبستگی به مکان					
	مشارکت	دلبستگی به مکان	۰/۹۳	۰/۵۱۲	۸/۶۴	۰/۰۰۱	
بعد محیطی-کالبدی	امنیت						
	شکل	دلبستگی به مکان					۰/۶۸ ۰/۷۰ ۰/۷۲ ۰/۶۹ ۰/۸۳
	اندازه	دلبستگی به مکان					
	رنگ	دلبستگی به مکان	۰/۸۶	۰/۴۲۸	۸/۸۳	۰/۰۰۱	
	بافت و مقیاس	دلبستگی به مکان					
	عناصر طبیعی و آسایش محیطی	دلبستگی به مکان					
	کیفیت‌های فضایی	دلبستگی به مکان					۰/۸۱ ۰/۷۴ ۰/۸۸
	دسترسی و نفوذپذیری	دلبستگی به مکان					
	کارکردها و فعالیتها	دلبستگی به مکان					۰/۸۷ ۰/۷۷
	مبلان و تجهیزات	دلبستگی به مکان					

از تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم، زمانی استفاده می‌شود که یک سازه کلی از چند متغیر پنهان تشکیل شده باشد. در این تحلیل، علاوه بر بررسی رابطه بین متغیرهای مشاهده‌پذیر و متغیرهای پنهان، ارتباط بین متغیرهای پنهان با سازه اصلی نیز مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. تحلیل عاملی در این تحقیق در دو مرحله انجام شده است. در مرحله نخست، گویه‌های مربوط به سه مؤلفه ادراکی-شناختی، اجتماعی-فرهنگی و محیطی-کالبدی بررسی شده و بارهای عاملی آنها محاسبه شده است. در مرحله دوم، بار عاملی هر یک از این مؤلفه‌ها بر سازه اصلی دلبستگی به مکان اندازه‌گیری شده است. نتایج تحلیل مدل که در جدول ۸ ارائه شده، نشان می‌دهد تمامی بارهای عاملی مربوط به گویه‌های هر مؤلفه بزرگ‌تر از ۰/۴ بوده و در سطح احتمال ۹۵ درصد معنادار هستند؛ بنابراین، هیچ‌یک از گویه‌ها حذف نشده و در مدل

نهایی باقی مانده‌اند. بر این اساس، ساختار عاملی مؤلفه‌های دلبستگی به مکان از منظر کیفیت زندگی شهری، از پایایی و روایی سازه‌ای مناسبی برخوردار است. همچنین، تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان می‌دهد که بار عاملی تمامی مؤلفه‌های دلبستگی به مکان بزرگ‌تر از $0/4$ بوده و در سطح اطمینان 95 درصد معنادار هستند. در میان مؤلفه‌ها، بعد اجتماعی-فرهنگی با بار عاملی $0/89$ بیشترین تأثیر را بر دلبستگی به مکان از نظر کیفیت زندگی شهری در مهاباد دارد. پس از آن، به ترتیب، بعد محیطی-کالبدی با بار عاملی $0/81$ و بعد ادراکی-شناختی با بار عاملی $0/75$ قرار دارند. از میان زیرشاخص‌های بعد اجتماعی-فرهنگی، زیرشاخص تعاملات اجتماعی با بار عاملی $0/95$ بیشترین تأثیر را داشته و کمترین تأثیر مربوط به زیرشاخص مشارکت با بار عاملی $0/79$ بوده است. بنابراین، لازم است برای ارتقای کیفیت زندگی شهری، توجه بیشتری به زیرشاخص مشارکت شود. در بعد محیطی-کالبدی، زیرشاخص دسترسی با بار عاملی $0/88$ بیشترین و زیرشاخص شکل (فرم) با بار عاملی $0/68$ کمترین تأثیر را دارد. از این‌رو، باید به ارتقای کیفیت فرم کالبدی محیط شهری توجه ویژه‌ای شود. در بعد ادراکی-شناختی نیز، هویت با بار عاملی $0/89$ بیشترین و خوانایی با بار عاملی $0/63$ کمترین تأثیر را دارا هستند؛ بنابراین، ارتقای مؤلفه خوانایی به منظور بهبود کیفیت زندگی شهری ضروری است. با استناد به جدول ۸، شکل ۱ و همچنین چارچوب نظری تحقیق، مشخص می‌شود که ارتقای کیفیت زندگی از طریق دلبستگی به مکان، متأثر از سه مؤلفه اصلی ادراکی-شناختی، اجتماعی-فرهنگی و محیطی-کالبدی است. در نتیجه، هرچه میزان دلبستگی به مکان از طریق این مؤلفه‌ها افزایش یابد، به همان میزان نیز کیفیت زندگی ساکنان شهر مهاباد بهبود خواهد یافت. می‌توان چنین نتیجه گرفت که یکی از دلایل اصلی بالا بودن سطح رضایت از کیفیت زندگی در شهر مهاباد، میزان بالای حس دلبستگی به مکان است. به عبارت دیگر، دلبستگی به مکان و ارتقای کیفیت زندگی در میان ساکنان این شهر، دارای رابطه‌ای دوسویه و معنادار هستند. این رابطه در سطح معناداری $0/001$ تأیید شده است. در نهایت، می‌توان اظهار داشت که بهبود و ارتقای کیفیت زندگی ساکنان شهر مهاباد، یکی از نیازهای اساسی و بنیادین برای تداوم حیات اجتماعی و رضایت‌مندی در این شهر به‌شمار می‌رود.

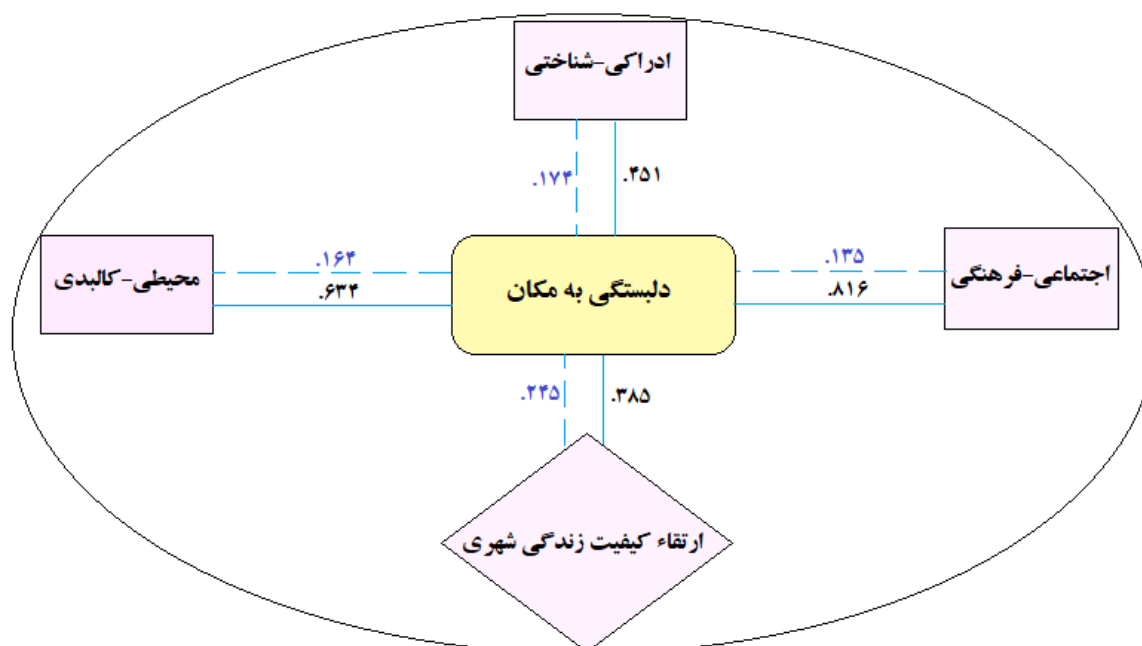

شکل ۱: روابط علی استاندارد شده مدل نهایی پژوهش (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲)

جدول ۹: اثرات معنادار مستقیم و غیرمستقیم بر متغیرهای تحقیق

اثرات دل‌بستگی به مکان		تأثیرات استاندارد شده			وزن رگرسیون (مستقیم)	
جمع اثرات	اثر مستقیم	غیر مستقیم	تخمین	C.R	p	
۰/۶۲۵	۰/۴۵۱	۰/۱۷۴	۰/۳۹۵	۱۳/۱۹	<۰/۰۰۱	بعد ادراکی-شناختی
۰/۹۵۱	۰/۸۱۶	۰/۱۳۵	۰/۴۷۲	۱۰/۴۹	<۰/۰۰۱	بعد اجتماعی-فرهنگی
۰/۷۹۸	۰/۶۳۴	۰/۱۶۴	۰/۴۲۵	۱۲/۵۷	<۰/۰۰۱	بعد محیطی-کالبدی
۰/۶۳۰	۰/۳۸۵	۰/۲۴۵	۰/۲۴۸	۱۳/۸۵	<۰/۰۰۱	دل‌بستگی به مکان

شکل ۱ روابط علی استاندارد شده مدل نهایی را نشان داده و جدول ۹ و شکل ۲ ساختار نهایی مدل را با اثرات تأثیرگذاری مولفه‌ها نشان می‌دهد که در مدل ساختاری نهایی مولفه بعد اجتماعی-فرهنگی با اثر مستقیم ۰/۸۱۶ و غیر مستقیم ۰/۱۳۵ بیشترین اثرگذاری در ایجاد دل‌بستگی به مکان در ارتقاء کیفیت زندگی شهری مهاباد داشته است و بعد آن بترتیب بعد محیطی-کالبدی با اثر مستقیم ۰/۶۳۴ و غیرمستقیم ۰/۱۶۴، بعد ادراکی-شناختی اثر مستقیم ۰/۴۵۱ و غیر مستقیم ۰/۱۷۴، و در نهایت دل‌بستگی به مکان با اثر مستقیم ۰/۳۸۵ و غیرمستقیم ۰/۲۴۵ در ارتقاء کیفیت زندگی شهری ساکنان شهر مهاباد اثرگذار بوده‌اند. در بین مولفه‌های اثرگذار در دل‌بستگی به مکان برای ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان شهر مهاباد توجه بیشتری شده و عواملی مانند خوانایی، حرایم، حدود مالکیت و همسایگی‌ها، هویت و زیبایی و نماد بیشتر مورد توجه و تقویت قرار بگیرند

شکل ۲: اثرات مستقیم و غیرمستقیم تأثیرگذاری مولفه‌ها در شکل‌گیری دل‌بستگی به مکان در ارتقاء کیفیت زندگی شهری ساکنان شهر مهاباد (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲)

بحث و نتیجه‌گیری

فرآیند تغییرات کیفیت زندگی شهری می‌تواند منجر به تغییر شکل، خرابی یا بازسازی، اختلالات مختلف در ابعاد گوناگون انسانی، تضعیف روابط اجتماعی افراد، از بین رفتن کیفیت چشم اندازها و نظایر آن شود. هر یک از این پیامدها خود به تنهایی می‌توانند در رابطه و پیوند افراد با مکان به‌ویژه دل‌بستگی مکانی آن‌ها تأثیرگذار باشند. به عبارت دیگر، توجه به فرآیندهای ادراکی افراد، بر مفهوم دل‌بستگی مکانی مؤثر هستند. از طرف دیگر دل‌بستگی مکانی به عنوان یک پدیده پیچیده و پویا، به پیوندهای مؤثر، عاطفی و مطلوب یک فرد با مکان توجه دارد. این مفهوم می‌تواند به مثابه یک پیوند عاطفی پویا و متغیر وابسته به زمان و مکان تعریف شود که توسط مردم توسعه پیدا می‌کند و مکان را به جایی که ترجیح

می‌دهند در آن باقی بمانند و در آن احساس امنیت و راحتی بیشتری کنند، تبدیل می‌کند. این فرآیندها نشان از این دارند که مفهوم دلبستگی مکانی نیز در بستر زمان و مکان تعریف می‌شود. و در هر بازه زمانی و موقعیت مکانی، عوامل مختلفی می‌تواند بر آن تأثیرگذار باشد؛ موضوعی که در تعاریف دلبستگی مکانی کمتر به آن پرداخته شده و جایگاه مشخصی در میان ویژگیهای اصلی این مفهوم به آن اختصاص پیدا نکرده است. متأثر از شرایط زمانی و مکانی مختلف، دلبستگی مکانی می‌تواند بر اساس ویژگیهای فردی و اجتماعی، ویژگیهای فیزیکی محیط، فعالیتهای مختلف محیطی، نحوه تعاملات انسان-انسان و انسان-مکان و تحت روابط متقابل با یکدیگر، کاهش و یا افزایش یابد. لازم به ذکر است که هر یک از عوامل مطرح شده می‌توانند بر یکدیگر تأثیرگذار باشند. باتوجه به وسعت تأثیرگذاری دلبستگی مکانی و اثرات قابل توجه آن بر رفتار و نگرش انسانها، می‌توان نتیجه گرفت که دلبستگی مکانی نیز ممکن است بر رخداد تغییرات مختلف شهری و اثرات آن بر شهر و انسان و همچنین نحوه ادراک تغییرات محیطی تأثیر مستقیم داشته باشد. براساس نتایج، انسان و مکان دارای شاخصه‌های همانندی نظیر خاطره و هویت هستند. انسان می‌تواند هویت‌پرداز یک مکان باشد و مکان می‌تواند دارای یک هویت انسان‌ساز باشد و این دو لازم و ملزوم هم هستند. انسان برای اینکه خود را بهتر بشناسد، نیاز به شناخت محیط اطراف خود دارد و این در صورتی است که به محیطش تعلق و دلبستگی داشته باشد. مکان زمانی شکل می‌گیرد که انسان با تمام احساس و ادراک خود روح و معنای آن را دریابد. مکان با ساختار فیزیکی و فعالیتی که در آن رخ می‌دهد، تعریف مادی می‌یابد و با شکل‌گرفتن تصویر و تعلق آن در ذهن انسان و در طول زمان معنا و روح پیدا می‌کند. باتوجه به یافته‌های تحقیق، رضایت و لذت تجربه‌شده به‌وسیله بازدیدکنندگان در مدت ماندن آن‌ها، اثر معناداری بر وفاداری آن‌ها به‌عنوان بازدیدکننده می‌گذارد. عواملی که کیفیت زندگی شهری را ارتقاء می‌بخشد، ابتدا وجود دلبستگی مکانی و بعد از آن کیفیت محیطی است که می‌توان بیان کرد وجود دلبستگی مکانی یک عامل مهم مانند کیفیت محیطی در ایجاد حس رضایت است. و هرچقدر تعامل انسان با محیط اطرافش بیشتر شود به همان اندازه هم دلبستگی به‌مکان بیشتر می‌شود. در این تحقیق مشخص شد که ادراک محیطی حاصل ارزیابی انسان‌ها از کیفیت‌های مختلف محیطی است. محیط زمانی می‌تواند برای کاربران ارزشمند باشد که احساساتی مانند سرزندگی، هیجان، نشاط، شادی، برانگیختگی، امنیت و آسایش را به همراه داشته باشد (Ji, et al., 2023; Sari and Bukon, 2023). نتایج تحقیق نشان داد که متغیرهای ادراک محیطی و دلبستگی به مکان در میان ساکنان در سطح مطلوبی قرار دارند. دلبستگی مکانی یک سازه چندوجهی شامل مؤلفه‌هایی نظیر وابستگی مکانی، دلبستگی عاطفی، هویت مکانی و دلبستگی اجتماعی است (Mojtabavi, et al., 2022; Karami et al., 2021; Majdi Mohammad and Sadeghi, 2023). یافته‌های پژوهش همچنین بیانگر وجود رابطه مثبت بین ادراک محیطی و دلبستگی به مکان است (Behroozi, et al., 2021; Motlabi, et al., 2023; Mousavizadeh, et al., 2023). این نتایج نشان می‌دهد که میان عناصر ادراکی و احساسی رفتار انسانی، ارتباط مستقیمی وجود دارد که می‌تواند تحت تأثیر تجربیات زیسته و تعاملات عاطفی افراد با محیط شکل گیرد؛ در مقابل، پیوندهای عاطفی با مکان نیز می‌تواند بر نحوه نگرش و ادراک افراد از محیط تأثیرگذار باشند. همچنین با توجه به یافته‌های تحقیق نتایج نشان داد که ابعاد اجتماعی-فرهنگی بیشترین تأثیرات را در ایجاد دلبستگی به‌مکان در رابطه با ارتقاء کیفیت زندگی شهری در شهر مهاباد دارد. و کمترین اثرگذاری هم مربوط به بعد ادراکی-شناختی است. در نتیجه همه ابعاد مورد بررسی شده دارای تأثیرات در شکل‌گیری دلبستگی به‌مکان در رابطه با ارتقاء کیفیت زندگی شهری ساکنان شهر مهاباد است. بنابراین ایجاد دلبستگی به‌مکان در شهر مهاباد برای رسیدن به کیفیت زندگی بهتر دارای مشکلات اجتماعی-فرهنگی، امنیتی، معنایی، زیبایی بصری، هویتی، کالبدی، زیست محیطی و عملکردی غیره می‌باشد، باید به تعامل انسان با محیط خویش توجه بخصوصی شود و همه مولفه‌ها اولویت بندی شده و براساس آن باعث ایجاد و تحکیم دلبستگی به‌مکان شد که خود منجر به ارتقا کیفیت زندگی و کیفیت زندگی شهری می‌شود. با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادات زیر را می‌توان مطرح کرد:

- ✓ تشویق و ترغیب ساکنین به شرکت در فعالیتهای جمعی و مشارکتی برای بهبود وضعیت محلات شهر مهاباد به منظور تقویت دلبستگی به مکان و جلوگیری از جابه‌جایی‌های زودهنگام و افزایش طول مدت سکونت از طریق برپایی جلسات، گردهمایی و جشن‌های محله‌ای.
- ✓ ایجاد و توسعه مرکز محله، فضاهای عمومی و بوستانها به منظور فراهم کردن شرای برای حضور ساکنین در سطح محلات شهر مهاباد و شکل‌گیری خاطرات جمعی؛
- ✓ استفاده از الگوهای معماری بومی و تاریخی مهاباد به منظور تسهیل در شکل‌گیری هویت محله‌ای در بین ساکنین شهر مهاباد
- ✓ مکانیابی عناصر شاخص و نشانه‌های بصری-کالبدی در مقیاس محلات به منظور ایجاد شخصیت متمایز به محلات در شهر مهاباد؛
- ✓ ایجاد بستر کالبدی مناسب جهت حضور گروه‌های مختلف به‌ویژه معلولین، سالمندان، زنان و کودکان با هدف بالا بردن حس مشارکت در محلات شهر مهاباد.

سپاسگزاری: بدین وسیله از همکاری مشارکت‌کنندگان در مراحل گوناگون این پژوهش بویژه جمع‌آوری داده‌ها، تشکر و قدردانی می‌شود.

حامی مالی: بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش: همه نویسندگان، در نگارش و تنظیم مقاله حاضر نقش و سهم برابر دارند.

تضاد منافع: نویسندگان اعلام می‌دارند هیچ تضاد منافعی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

پی‌نوشت

¹ Kolmogorov-Smirnov test

² Random Variable

³ Covariance

⁴ Variance

References

- Ahmadi, S. Y., Ghalehnoee M, and Zamani B. 2021. Explanation of the Physical Factors Influencing the Formation of Place Attachment Among Newcomers: A Case Study of Elective Urban Spaces of Isfahan. *mmi*; 11 (27): 1-18. <http://dx.doi.org/%E2%80%8E10.52547/mmi.79.13990723>. (In Persian).
- Alexander C. D and Joshua H, 2021, The Power of Place in Place Attachment, *Geographical Review*, 112(1), 1-15. <https://doi.org/10.1080/00167428.2021.1884983>.
- Amini, S, Ahmad zadeh, H, Houshyar, H. and Valizadeh, R. 2021. Identifying the Future Components of Urban Livability with a Future Studies Approach Case Study: Mahabad city. *Sustainable city*, 4(3), 99-113. <https://www.doi.org/10.22034/jsc.2021.263604.1383>. (In Persian).
- Baghbe, K., Porjafar, M. R., and Ranjbar, E. 2014. Analysis and evaluation of sitting activities in urban spaces: A case study of the Teatr-e-Shahr Square in Tehran. *Journal of Architecture and Urban Planning*, 7(13), 113-131. <https://www.doi.org/10.30480/aup.2014.96>. (In Persian).
- Barati, N. and Soleimannejad, M. A. 2011. Perception of Stimuli in Controlled Environment and Gender Impact on It Case Study: Faculty of Architecture and Urbanism Students at the International University of Imam Khomani, Qazvin, Iran. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 8(17), 19-30. https://www.bagh-sj.com/article_110.html. (In Persian)
- Behrooz, M, Majedi, H. and Saeedeh Zarabadi, Z. S. 2022. Identifying the factors affecting the promotion of a sense of attachment to the place with emphasis on design-led planning approach. *Geography (Regional Planning)*, 12(48), 108-124 <https://www.doi.org/10.22034/jgeoq.2022.339181.3670>. (In Persian).
- Belanche, D., Casaló, L. V., and Orús, C. 2016. City attachment and use of urban services: Benefits for smart cities. *Cities*, 50, 75-81. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2015.08.016>.

- Brody, S. D., Zahran, S., Vedlitz, A., and Grover, H. 2008. Examining the relationship between physical vulnerability and public perceptions of global climate change in the United States. *Environment and behavior*, 40(1), 72-95. <https://doi.org/10.1177/0013916506298800>.
- Brown, B., Perkins, D. D., and Brown, G. 2003. Place attachment in a revitalizing neighborhood: Individual and block levels of analysis. *Journal of environmental psychology*, 23(3), 259-271.
- Bynum B; Marianna S; Emily Pauline Y; Manuel Alector R; Kayode D. A; Kyle Maurice W; Benjamin Prangle M; 2021. Measuring place attachment with the Abbreviated Place Attachment Scale (APAS). *Journal of Environmental Psychology*, 74, 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2021.101577>.
- Chappell, E. N., Parkins, J. R., and Sherren, K. 2020. Climax thinking, place attachment, and utilitarian landscapes: implications for wind energy development. *Landscape Urban Planning*. 199, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2020.103802>.
- Collins-Kreiner, N. 2020. Hiking, Sense of Place, and Place Attachment in the Age of Globalization and Digitization: The Israeli Case. *Sustainability*, 12(11), 4548. <https://doi.org/10.3390/su12114548>.
- De Dominicis, S., Fornara, F., Ganucci Cancellieri, U., Twigger-Ross, C., and Bonaiuto, M. 2015. We Are at Risk, and So What? Place Attachment, Environmental Risk Perceptions and Preventive Coping Behaviors. *Journal of Environmental Psychology*, 43, 66-78. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.05.010>.
- Di Masso, A., Dixon, J., and Hernandez, B. 2017. *Place Attachment, Sense of Belonging and the Micro-Politics of Place Satisfaction*. In *Handbook of Environmental Psychology and Quality of Life Research*, eds G. Fleury-Bahi, E. Pol, and O. Navarro (Berlin: Springer), 85-104. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-31416-7>.
- Di Masso, A., Williams, D. R., Raymond, C. M., Buchecker, M., Degenhardt, B., and Devine-Wright, P., 2019. Between fixities and flows: Navigating place attachments in an increasingly mobile world. *Journal of Environmental Psychology*, 61, 125-133. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2019.01.006>.
- Friesinger, J.G., Haugland, S.H. and Vederhus, JK. 2022, The significance of the social and material environment to place attachment and quality of life: findings from a large population-based health survey. *Health Qual Life Outcomes*, (135), 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12955-022-02045-2>.
- Hall, E. (2008). The hidden dimension (M. Tabeeyan, Trans.). *University of Tehran*. (Original work published 1966). **(In Persian)**.
- Hanks, L., Zhang, L., and Line, N. 2020. Perceived Similarity in Third Places: Understanding the effect of Place Attachment. *International Journal of Hospitality Management*, 86, 102455. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102455>.
- Hesami S, Sedaghati A, Babazadeh Oskoue S, Shafizadeh A. 2022, Analysis of human interaction with the environment in terms of the effects of perception and behavior on the Place attachment (case study of Mehr Mokrian Housing Complex in Mahabad). *Urban Design Discourse a Review of Contemporary Litreatures and Theories*; 3 (1) :39-57: <http://udd.modares.ac.ir/article-40-61902-fa.html>. **(In Persian)**
- Hosany, S., Prayag, G., Van Der Veen, R., Huang, S. (Sam), and Deesilatham, S. (2016). Mediating Effects of Place Attachment and Satisfaction on the Relationship between Tourists' Emotions and Intention to Recommend. *Journal of Travel Research*, 56(8), 1079-1093. <https://doi.org/10.1177/0047287516678088>.
- Ibrahim, M. M and Sadek A, S, 2022, Place Attachment as an Outcome of Placemaking and the Urban Quality of Life, *University Engineering Journal, MSA*, 1(1), 1-24. <http://dx.doi.org/10.21608/MSAENG.2022.222358>.
- Ji, X, Niu, Y, Acheampong, A, 2023, A Study on the Causes and Effects of Place Attachment -Based on the Perspective of Person, *E3S Web of Conferences* 409, 06011 (2023) ICMSEM 2023, <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202340906011>.
- Johnstone, M. L. 2012. The Services Cape: The Social Dimensions of Place. *Journal of Marketing Management*, 28(11-12), 1399-1418. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2012.694370>.
- Kalali, P. 2015. Meaningful perception of place: The most effective dimensions and factors. *Urban Design International*, 20(3), 222-240 <http://dx.doi.org/10.1057/udi.2015.10>.
- Karami, I., Basiri, M. and Zeinali Azim, A. 2021. Analysis of place attachment and related variables in third urban locations (Case study: Elgoli Park of Tabriz). *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 9(3), 735-759. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2021.318070.1450>. **(In Persian)**.
- Khakzand, M., Mohammadi, M., Jam, F., and Aghabzorgei, K. 2014. Identifying effective factors in the design of urban façades with an emphasis on aesthetic and environmental dimensions: A case study of Vali-e-Asr Street (Aj) in Qeshm city. *Urban Studies Quarterly*, 3(10), 15-26. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_8763.html. **(In Persian)**.

- Khandan, P. and Rezaei, H. 2021. Investigate and Analyze the Adaptation of Physical Factors with Perceptual-Cognitive Dimensions of the Sense of Place in Public Spaces from Socio-Cultural Perspective; Case Study: Public Spaces in Kermanshah City. *Armanshahr Architecture and Urban Development*, 13(33), 91-105. <https://doi.org/10.22034/aaud.2019.167623.1789>. (In Persian)
- Koohsari, J, Yasunaga, A, Oka, K, Nakaya, T, and Nagai, Y. 2023, Place attachment and walking behavior: mediation by perceived neighborhood walkability, *Landscape and Urban Planning* 235:104767. <http://dx.doi.org/10.1016/j.landurbplan.2023.104767>.
- Lang, J. 2002. *Creation of architectural theory* (A. Ainyfar, Trans.). Tehran: University of Tehran Press.
- Line, N. D., and Hanks, L. 2019c. Boredom-induced switching behavior in the restaurant industry: the mediating role of attachment. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 43(1), 101-119. <https://doi.org/10.1177/1096348018762579>.
- Line, N. D., Hanks, L., and Kim, W. G. 2018a. An Expanded Services Cape Framework as the Driver of Place Attachment and Word of Mouth. *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 42(3), 476-499. <http://dx.doi.org/10.1177/1096348015597035>.
- Lynch, K. (2008). *The city design and the appearance of the city*. In M. Mazini (Trans.), *Essays on city and urban planning* (pp. xx-xx). Tehran: University of Tehran Press.
- Magdi Mohammed, I, and Sadek, S. A, 2023, Place Attachment as an Outcome of Placemaking and the Urban Quality of Life, *MSA engineering Journal*, 1(1), 1-23. <http://dx.doi.org/10.21608/MSAENG.2022.222358>.
- Mesch, G. S., and Manor, O. 1998. Social ties, environmental perception, and local attachment. *Environment and behavior*, 30(4), 504-519. <https://doi.org/10.1177/001391659803000405>.
- Mojtabavi, S. M, Motalebi, G. and Ghoddusifar, S. H. 2022. The Effect of the Components of Sensory Richness on Creating a Sense of Place Attachment (A Comparative Study between Traditional Bazaars and Modern Shopping Malls). *MANZAR, the Scientific Journal of landscape*, 14(61), 60-75. <https://www.doi.org/10.22034/manzar.2022.317860.2167>. (In Persian).
- Motalebi, GH, Khajuei, A, and Fanaei Sheykholeslami, F, 2023, Investigating the effective factors on place attachment in residential environments: Post-Occupancy Evaluation of the 600-unit residential complex, *Int. J. Hum. Capital Urban Manage.*, 8(3): 373-390, <https://doi.org/10.22034/IJHCUM.2023.03.06>.
- Mousazadeh, H.; Ghorbani, A.; Azadi, H.; Almani, F.A.; Mosazadeh, H.; Zhu, K.; and Dávid, L.D. 2023, Sense of Place Attitudes on Quality of Life during the COVID-19 Pandemic: The Case of Iranian Residents in Hungary. *Sustainability*, 15, 6608. <https://doi.org/10.3390/su15086608>
- Naghizadeh, M. (2007). *Perception of beauty and city identity (in the light of Islamic principles) in Isfahan*. Isfahan Cultural and Recreational Organization. (In Persian).
- Nejad Ebrahimi A, and Sheikhol Hokamaei M. 2021, The effect of hierarchy sequence in creating a sense of places Tabriz mosques. *JRIA*; 9 (4) :59-75 <http://jria.iust.ac.ir/article-1-1347-fa.html>, (In Persian).
- Pourjafar, M. R., Izadi, M. S., and Khabiri, S. 2016. Place attachment: Conceptualization, principles, and criteria. *Hoviatshahr*, 9(24), 43-54. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17359562.1394.9.24.5.9> (In Persian).
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., and Kaminoff, R. 1983. Place-identity: Physical World Socialization of the Self. *Journal of Environmental Psychology*, 3, 57-83. [https://doi.org/10.1016/S0272-4944\(83\)80021-8](https://doi.org/10.1016/S0272-4944(83)80021-8).
- Rapoport, A. 1990. *The Meaning of the Built Environment: A Nonverbal Communication Approach*. Tucson: University of Arizona Press.
- Rapoport, A. 2005. *The meaning of the built environment* (F. Habib, Trans). Tehran: Urban Processing and Planning Company.
- Ratcliffe, E., and Korpela, K. M. 2016. Memory and Place Attachment as Predictors of Imagined Restorative Perceptions of Favourite Places. *Journal of Environmental Psychology*, 48, 120-130. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2016.09.005>.
- Relf, E. 1976, *Place and Place lessness?* Pion: London, UK.
- Rezaei, H, keramati, G, Dehbashi sharif, M. and Nasir Salami, M. 2018. A Schematic Explanatory Pattern for the Psychological Process of Achieving Environmental Meaning and Actualizing Sense of Place Focusing on the Intervening Role of the Perception. *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 15(65), 49-66. <https://doi.org/10.22034/bagh.2018.74083>. (In Persian)
- Samanian, S. 2021. The sense of place in real and virtual spaces and its role in the meaning making and experience of artworks. *Journal of Fine Arts: Visual Arts*, 26(2), 71-79. <https://doi.org/10.22059/jfava.2020.296455.666401>. (In Persian)

- Santos, M.P., Page, A.S., Cooper, A.R., Ribeiro, J.C., and Mota, J., 2009. Perceptions of the built environment in relation to physical activity in Portuguese adolescents, *Journal of Health and Place*, 15, 548-55. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2008.08.006>.
- Sarı, E. and Bükün, M. F. 2023. Predictors of life quality in university campuses: The role of campus attachment and university identification. *Nesne*, 11(28), 170-186. <http://dx.doi.org/10.7816/nesne-11-28-01>.
- Scannell, L., and Gifford, R. 2016. Place Attachment Enhances Psychological Need Satisfaction. *Environment and Behavior*, 49(4), 359-389. <http://dx.doi.org/10.1177/0013916516637648>.
- Sébastien, L., 2020. The power of place in understanding place attachments and meanings. *Geoforum*, 108, 1-13, S0016718519303100, <http://dx.doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.11.001>.
- Selseleh, A., and Selseleh, M. 2009. Impact of Islamic-Iranian identical factor on beautification of city. *Armanshahr*, 2(2), 47-58. <https://sid.ir/paper/202531/en>. (In Persian).
- Shamlou, S., and Farah, H. 2014. Explaining the cognitive conception of cityscape aesthetics criteria. *Hoviatshahr*, 16(1), 14-15. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.17359562.1392.7.16.1.5>. (In Persian).
- Soller, B., Goodkind, J. R., Greene, R. N., Browning, C. R., and Shantzek, C. 2018. Ecological Networks and Community Attachment and Support Among Recently Resettled Refugees. *American Journal of Community Psychology*, 61(3-4), 332-343. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/ajcp.12240>.
- Song, Z., and Soopramanien, D. 2018. Types of Place Attachment and Pro-Environmental Behaviors of Urban Residents in Beijing. *Cities*, 84, 112-120. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.2018.07.012>.
- Tonge, J., Ryan, M. M., Moore, S. A., and Beckley, L. E. 2014. The Effect of Place Attachment on Pro-environment Behavioral Intentions of Visitors to Coastal Natural Area Tourist Destinations. *Journal of Travel Research*, 54(6), 730-743. <http://dx.doi.org/10.1177/0047287514533010>.
- Woosnam, K. M., Aleshinloye, K. D., Ribeiro, M. A., Styliadis, D., Jiang, J., and Erul, E. 2018. Social determinants of place attachment at a world heritage site. *Tourism Management*, 67, 139-146. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2018.01.012>.
- Zenker, S., Braun, E., and Petersen, S. 2017. Branding the Destination Versus the Place: The Effects of Brand Complexity and Identification for Residents and Visitors. *Tourism Management*, 58, 15-27. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.10.008>.
- Zeynali Azim A. 2022, Analysis of Tabriz citizens' satisfaction with the city's public services in terms of mental dimensions. *Urban Design Discourse a Review of Contemporary Litreatures and Theories*; 3 (1) :59-76 <http://udd.modares.ac.ir/article-40-61806-fa.html>. (In Persian).
- Zeynali Azim, A. 2022. Analysis of place attachment in the city of Tabriz by using the scale of smart cities during the Covid-19 disease. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(3), 65-80. <https://www.doi.org/10.22059/jurbangeo.2022.342120.1687>. (In Persian).